

TILASTOKESKUKSEN PALVELUHANKINNAT

Tarkastuksen kohteena on ollut Tilastokeskuksen 1.1.2001 – 30.6.2002 välisenä aikana tehtyjen palveluhankintojen joukosta kolme hankintalajia: painatuspalvelut, tietuetallennuspalvelut ja asiantuntijapalvelut. Tilastokeskuksen kirjanpitoaineiston mukaan palveluhankintojen yhteissumma vuonna 2001 oli 40 miljoonaa markkaa. Tästä painatuspalveluhankintoja oli 5 miljoonaa markkaa, tietuetallennuspalveluja 700.000 markkaa ja asiantuntijapalveluja 2,5 miljoonaa markkaa.

Tarkastuksessa ei sinänsä pyritty arvioimaan hankintojen tarkoituksenmukaisuutta, vaan noudatetun menettelyn säännöstenmukaisuutta ja muuta asianmukaisuutta. Tarkastuksen pääkysymys oli, onko hankintoja koskevia säännöksiä noudatettu.

Julkisia hankintoja koskevien säännösten tarkoituksena on yhtäältä taata, että julkisissa hankinnoissa noudatetaan avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteita sekä toisaalta lisätä kilpailua julkisen hallinnon hankinnoissa. Perimmäisenä tavoitteena on kustannusten säästö.

Kilpailuttamista koskevat säännökset lähtevät siitä pääsäännöstä, että kaikki hankinnat kilpailutetaan. Tähän pääsääntöön liittyy rajoitettuja, lainsäädännössä määriteltyjä poikkeuksia. Hankkijalla ei siten ole harkintavaltaa sen suhteen, kilpailutetaanko hankinta vai ei. Ilman tarjouskilpailua ei saada selville alhaisinta tai kokonaistaloudellisesti edullisinta hintaa. Ilman tarjouskilpailua ei myöskään voida varmistua siitä, että toimittajia kohdellaan tasapuolisesti.

Tarkastuksen kohteena olleita palveluhankintoja ei Tilastokeskuksessa oltu riittävässä määrin kilpailutettu. Kaiken kaikkiaan seitsemästätoista tarkastetusta hankinnasta vain viisi kilpailutettiin. Tämä vastaa alle 30 prosenttia.

Kokonaisuudessaan palvelujen hankkiminen kaippaa Tilastokeskuksessa uudistamista lainsäädäntöä vastaavaksi. Koska tarkastettuja hankintoja ei pääsääntöisesti ollut kilpailutettu, ei kaikkia hankintalain mukaisia asiakirjojakaan

oltu tehty. Esimerkiksi tarjousten avauspöytäkirjoja ja valintapäätöspöytäkirjoja ei ollut laadittu. Kilpailutettujen hankintojen kilpailussa hävinneitä tarjoajia ei ollut informoitu kirjeitse tai muuten todistettavasti. Asiakirjat, jotka hankinnoista löytyivät, sijaitsivat pääsääntöisesti hankinnan suorittavassa yksikössä eikä arkistossa.

Hankintaprosessin dokumentointia tulisi täsmentää. Hankinta-asiakirjat tulee kirjata diaariin ja arkistoida siten, että kunkin hankintaprosessin kaikki toteutusvaiheet voidaan myös jälkikäteen näyttää toteen.

Hankinnasta tulee sen arvosta riippumatta joko ilmoittaa tai muuten pyytää tarjouksia hankinnan kokoon nähden riittävä määrä. Suullisia tarjouspyyntöjä tulisi välttää ja poikkeuksellisesti suullisesti tehty tarjouspyyntö tulee vahvistaa kirjallisesti. Hankinnan jälkeinen ilmoitusmenettely ja sitä koskeva ohjeistus tulee muuttaa lainsäädäntöä vastaavaksi.

Koska hankinnan vähäistä arvoa ja kiireellisyyttä oli useimmiten käytetty ilman kilpailuttamista tehtyjen hankintojen perusteina, Tilastokeskuksen hankintaohjeessa tulisi määritellä raja vähäiselle arvolle ja täsmentää, mitä hankinnan kiireellisyydellä tarkoitetaan. Vähäisen arvon määrittely tulisi sisällyttää myös hankintasäännöksiin ottaen huomioon eri hankintalajien erityispiirteet.

Saapuneita tarjouksia on lisäksi käsiteltävä niin, ettei syrjintää tapahdu. Hankintayksikkö on velvollinen kirjallisesti vertailemaan tarjouksia ennen hankintapäätöksen tekemistä. Aikaisemmin palvelun suorittaneilla ei saa olla automaattista etusijaa hankinnan saamisessa.

Toistuvissa palveluhankinnoissa tulisi harkita kilpailuttamisesta aiheutuvat kustannukset ja muut tekijät huomioon, mikä on tarkoituksenmukainen kilpailuttamistiheys. Huomioon on lisäksi otettava palveluhankintojen sopimusten erityispiirteet.